

Billeder og illustrationer

Samtaler med børn om billedlitteratur

Hvem er jeg...?

- Janne Højrup Nielsen
- Uddannet lærer, skolebibliotekar og læsevejleder
- Cand. pæd. i dansk didaktik
- Børnekulturformidler ved Herning Bibliotekerne
- Pædagogisk leder og skolebibliotekar på Bryrup Skole ved Silkeborg

Program:

Tre billedbøger, der har betydning

Hvad er billedlitteratur?

Kort præsentation af samtaler med børn om billedlitteratur

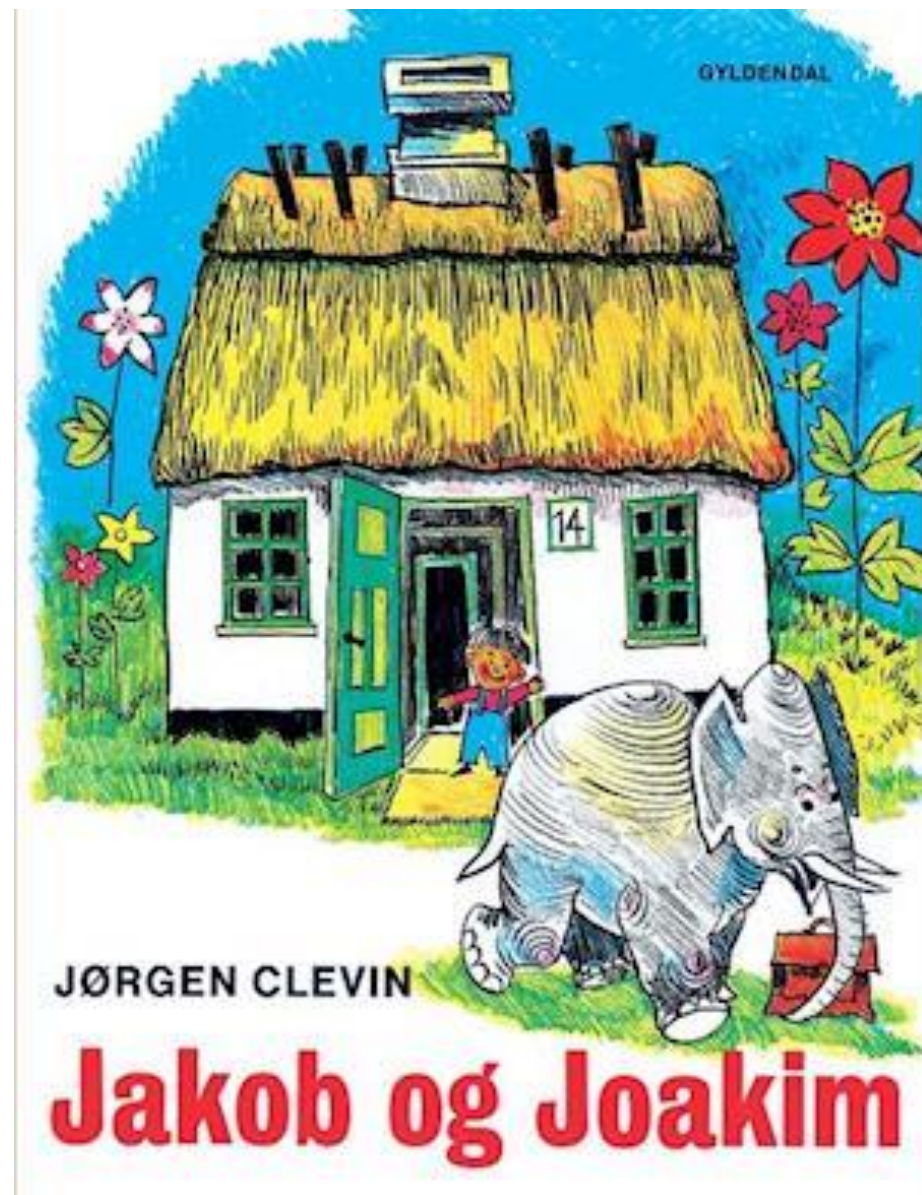
Ni gode eksempler

Samtale om "Den rigeste mand på kirkegården"

Gode forslag til underviseren

Jakob og Joakim

af Jørgen Clevin

Lille Frø

af Jakob Martin Strid

Jakob Martin Strid

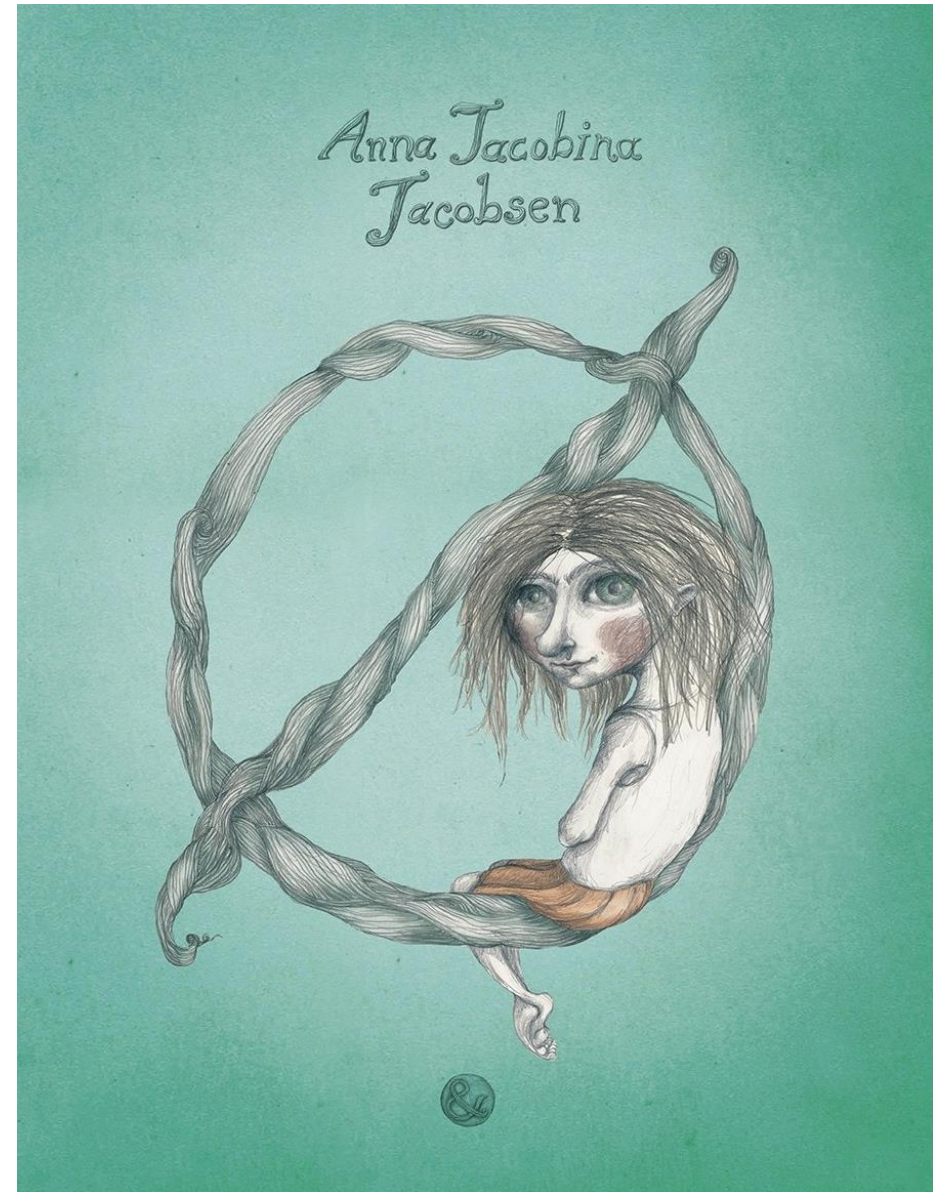
LILLE FRØ

Gyldendal

af Anna Jacobina Jacobsen

Hvad er billedlitteratur?

- Skønlitterære tekster, der helt eller delvist fortælles gennem billeder og i samspillet mellem billeder, tekst og bogens materialitet
- En genre, der leger med måder at fortælle historier på, som er med til at udfordre, udvide og udvikle den gængse opfattelse af, hvad litteratur kan være
- Litteratur, der "tvinger" sin læser til at dvæle ved læseoplevelsen
- En øvebane: kompleksitet, nydelse, undren, stillingtagen, oplevelse, æstetik

Hvad bidrager
billedsiden med?

- Forstærke
- Uddybe
- Supplere
- Udvide
- Forandre
- Modsig
- Afsløre
- Betvivle

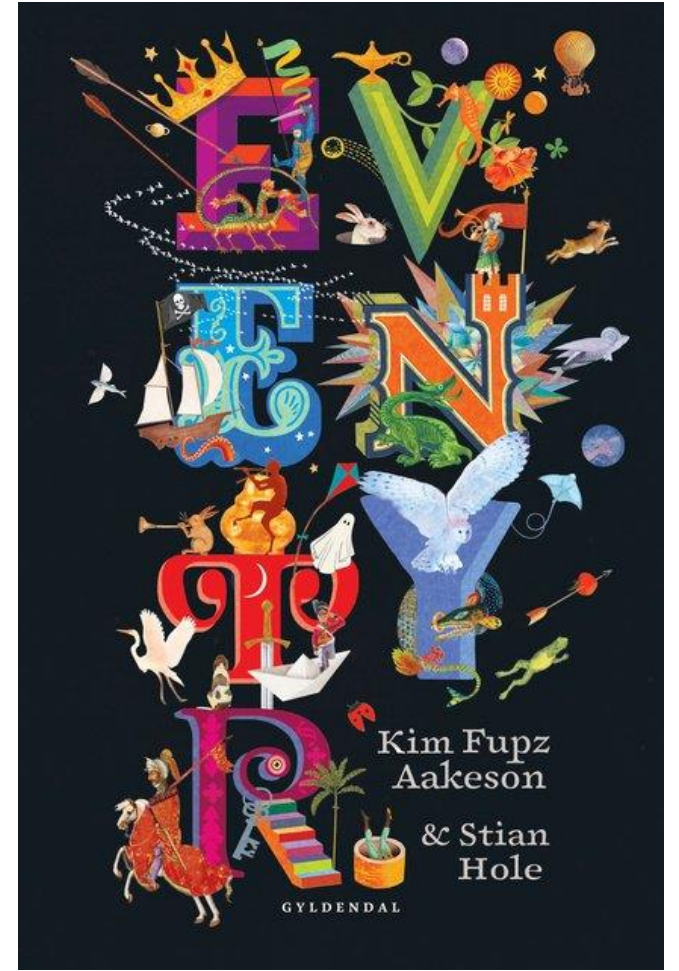

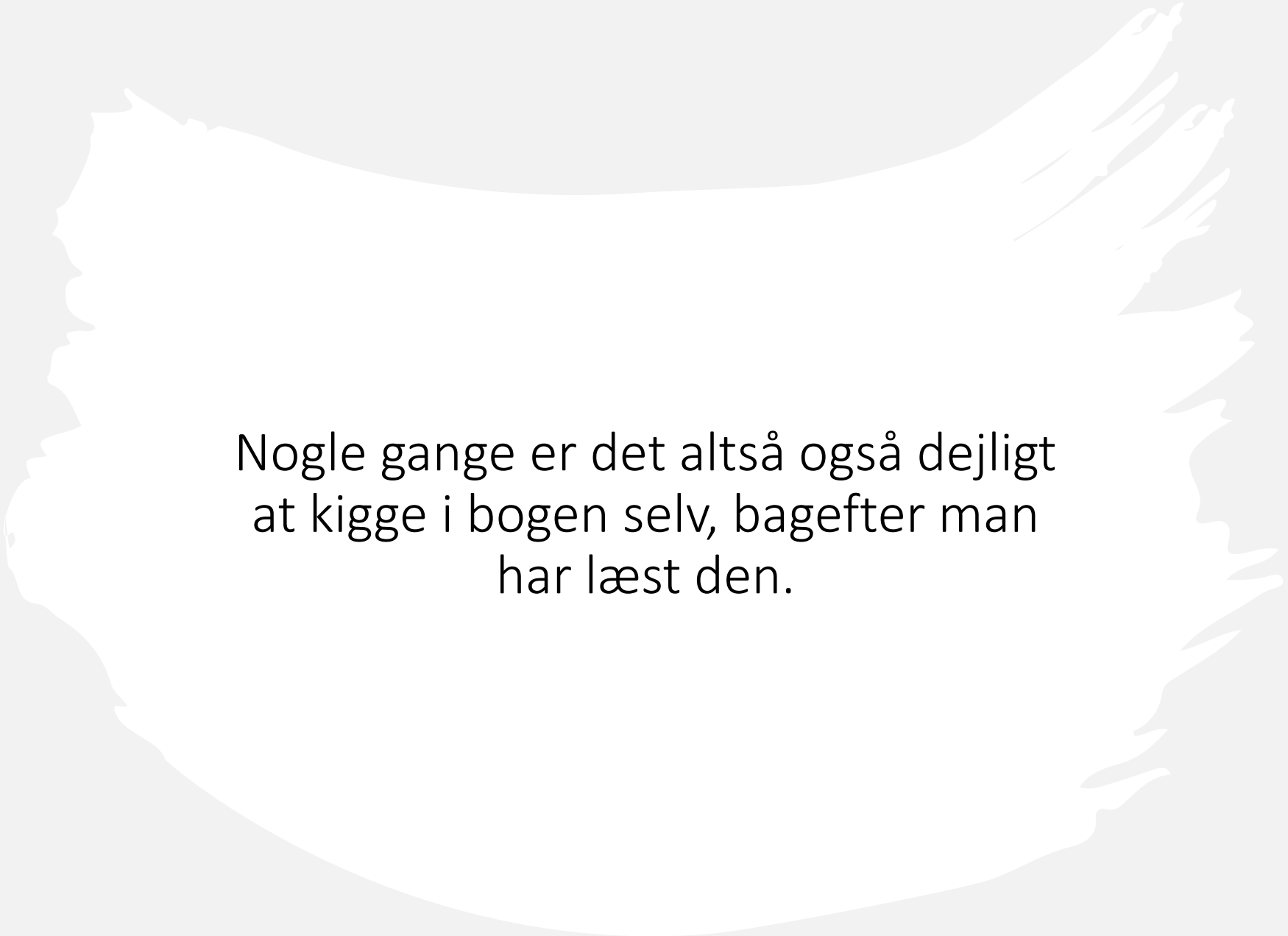
Små og store samtaler med børn

- Hvad synes du om bøger med billeder i?
- Skal jeg læse højt?
- Sig hvad I tænker
- Litteratursamtale i 4. klasse

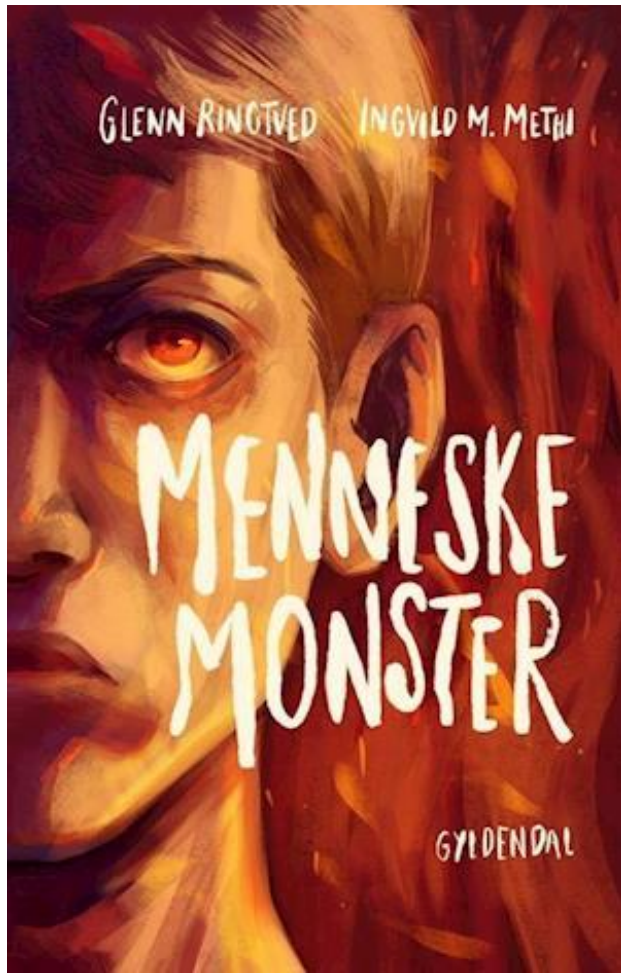
Hvad synes du om bøger med billeder i?

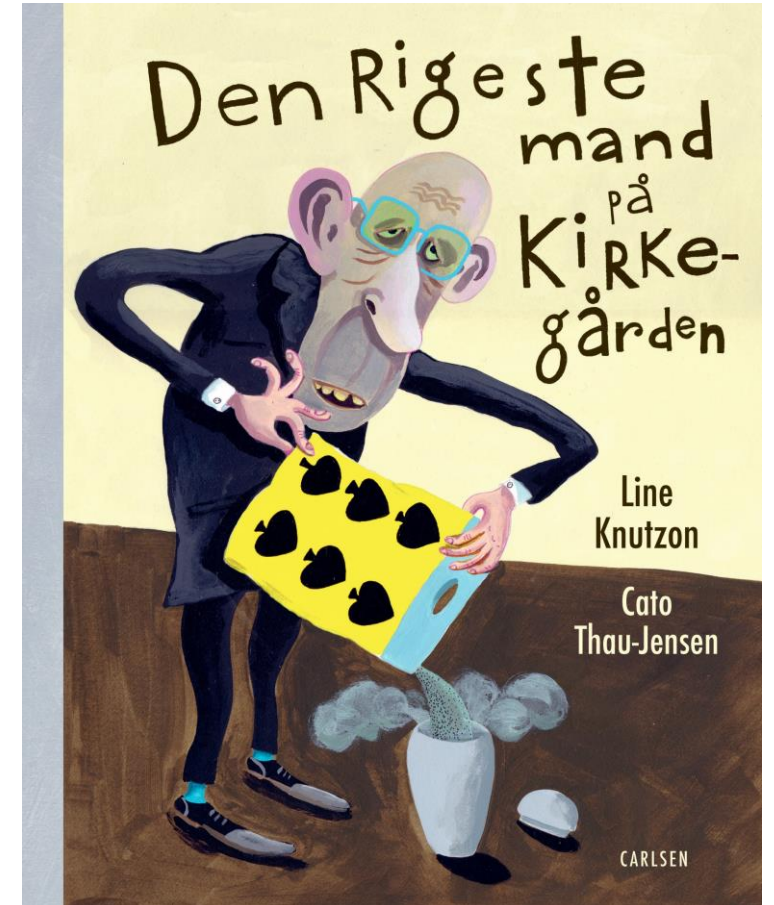
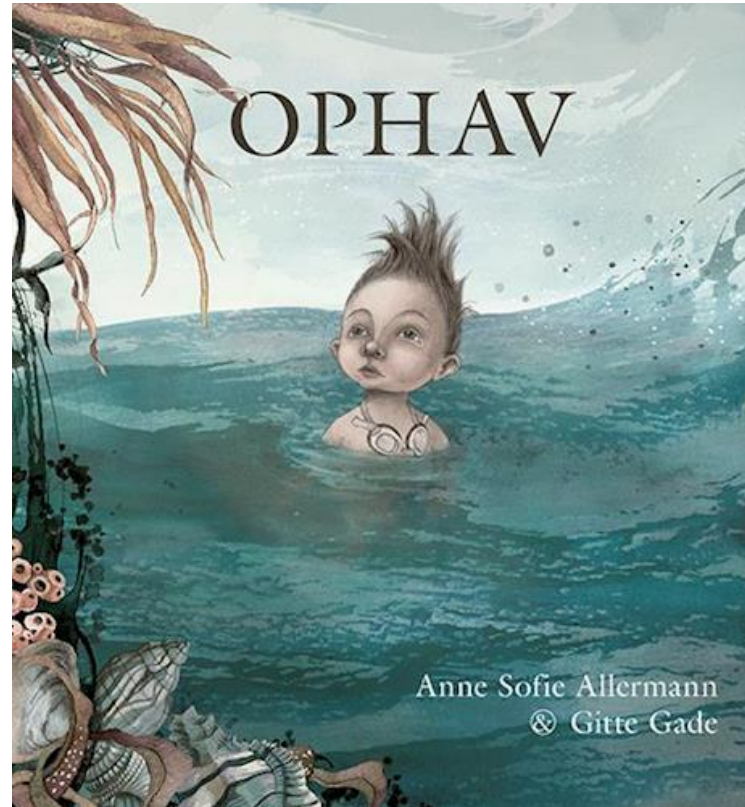
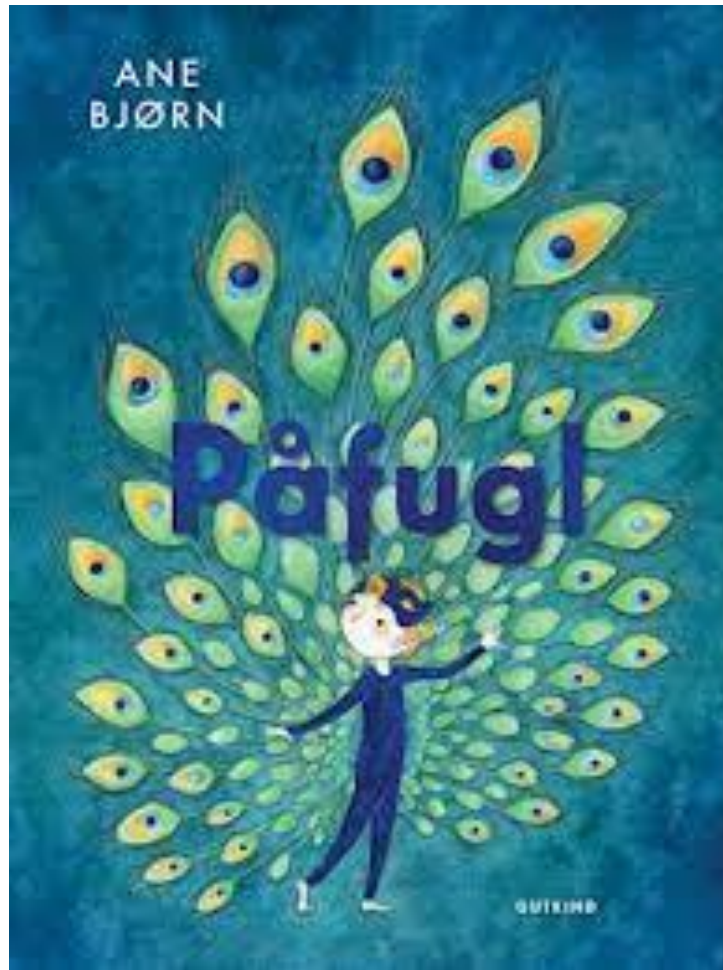
- Man kan danne sig et større billede af, hvordan bogen hænger sammen. Og så ved man lidt mere, om det, man forestiller sig, passer (Cilla, 11 år)
- Det er dejligt at have noget at kigge på, når der er nogen, der læser (Bertram, 7 år)
- Nogle gange kan jeg altså bedst lide bare at læse. Når der ikke er billeder i, så kan man nogle gange danne sig et endnu større billede, fordi man ikke ved, hvordan tingene ser ud. Det er også derfor, jeg godt kan lide lidt skøre billeder, hvor man godt ved, det ikke er virkeligt. Eller når det slet ikke passer sammen med teksten. For så kan man godt selv tænke videre (Nanna, 11 år)
- Det kan godt være lidt pinligt at have bøger med billeder i til læsebånd (Eva, 13 år)
- Jeg kan godt lide tegneserier og bøger med sjove tegninger, for så skal man ikke bruge al tiden på at læse ord og ord og ord. Men min lærer er vild med romaner (Victor, 12 år)
- Jeg vil meget hellere kigge på billederne end på ordene (Tobias, 9 år)
- Det var hyggeligt, da vi var små. Også da vi skulle læse højt for vores ven-skabsklasse. Nu kan jeg bedst lide bare at læse. Jeg glemmer lidt at følge med i handlingen, hvis jeg også skal se på billeder (Mille, 14 år)
- Det er altså hyggeligt, at der er billeder, når nogen læser op. For så har man god tid til at kigge på alle detaljerne (Albert, 10 år)

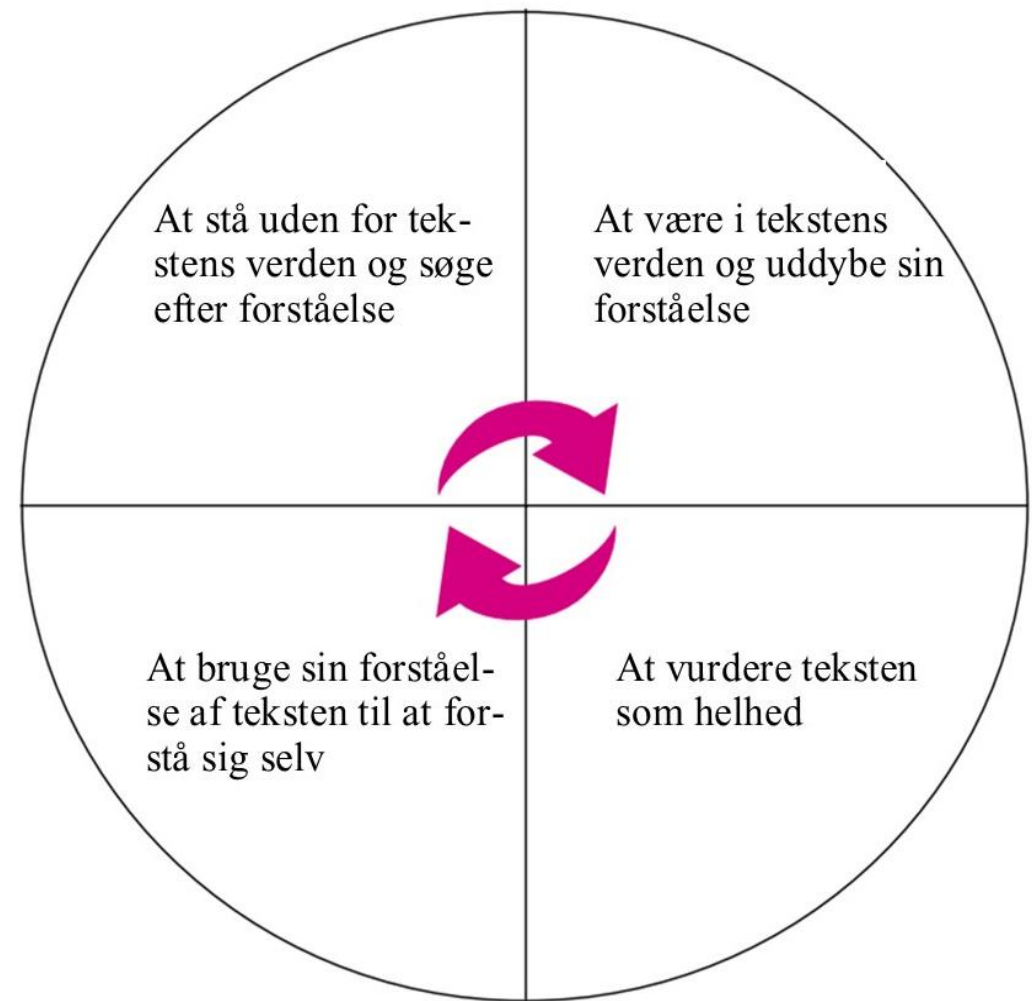
Nogle gange er det altså også dejligt
at kigge i bogen selv, bagefter man
har læst den.

Judith A. Langer
(forståelse og forestillinger)

Stance Wheel:

- **Læreren er med som hjælper**, hvis I går helt i stå
- **Alle elever skal være med i samtalen.** Er der en kammerat, der er lidt stille? Invitér ved at stille spørgsmål
- **Lyt til hinanden, kig på hinanden og stil spørgsmål til hinanden**
- **I behøver ikke være enige**, men I skal være venlige
- **Brug bogen** til at finde gode eksempler

Regler

Spørgsmål:

*Hvad tænker du om Vagn
Ellerbak-Mortensens måde at dø
på?*

Janne: Hvad tænker du om Vagn Ellerbæk-Mortensens måde at dø på?

(alle rækker hånden op)

I behøver ikke række hånden op. Alle kommer til at sige noget.

(Eleverne får ca. et minut til at tænke. De kigger meget rundt på hinanden. Efterhånden sidder alle med hånden i vejret og kigger på Janne)

Albert: Det er dumt og mærkeligt, at han kan leve i to år uden at drikke vand.

Elias: Jeg synes, det er umuligt, fordi man kan ikke leve uden vand i mere end tre dage.

Bertram: Det er uklogt, udover hvis man vil spare penge.

Eskild: Jeg synes, at det er dumt og uklogt, og så synes jeg, at det er sådan lidt urealistisk, at man kan leve i to år uden at spise og drikke.

Adam: Altså, jeg synes, det er mærkeligt og på en måde irriterende også.

Max: Og jeg synes også, det er mærkeligt. Jeg tror, jeg ved, hvorfor han har overlevet. Han spiste nok masser af agurker. Der er meget vand i agurker. Derfor. Han spiste kun agurker.

Freja: Jeg synes, det er dumt at spare penge på den måde, fordi hvorfor ikke bare betale det, der skal betales, for det er jo ikke engang dig, der skal betale det, du er jo død.

Ella: *(Tænker lidt, mens de andre kigger).* Man har jo kun ét liv, så jeg synes, man skulle bruge pengene på alle mulige ting, i stedet for bare at lade ens liv gå til spilde ved at spare op. Køb en hel masse fede ting i stedet for bare at spare op og så dø.

Max: (*Bladrer i bogen*) Hov, jeg har noget. Prøv at se hende moren. Hun har masser af forskellige ansigter. Først er hun gul. Og så bliver hun mere gul. Se der, hun er helt gul i ansigtet.

Freja: Ja.

Max: Se der, hendes ansigt!

Bertram: Er det ikke lyset? Men det er også mørkt, og så kommer der jo lys.

Freja: Nej, jeg tror altså, at hun er sådan helt syg-agtig. Og hendes dreng har jo en ven. Ham Ole, han var hjemme hos. Oles mor er helt anderledes. De er så forskellige, de figurer (*bladrer mellem billeder af Oles og Vagns mor*). Ole var godt nok tynd, men hans mor er helt tyk og varm. Prøv at se!

Ella: Hun var mega tyk. Eller hun er faktisk ikke tyk, det er bare hendes bryster der er store.

Elias: Jeg tror altså ikke, at det er lyset.

Freja: Hun bliver også helt blå. Måske er det sådan hun har det.

Ella: Vent, hvad mener du?

Freja: Hun bliver blå, når der er noget, hun ikke kan lide.

Max: Hun bliver også gul, når der er nogen, der spørger hende.

Freja: Her er hun sur.

Ella: Der er hun utilpas.

Elias: Hun ligner min mor når jeg spiser en hamburger. Hun ser utilpas ud hele tiden.

Max: Jeg tror hun er vred eller ked af det eller død.

(eleverne finder steder i teksten, som kan gøre moren utilpas – de taler i munden på hinanden. Reglerne genopfriskes)

Adam: Jeg tror godt, jeg ved hvorfor hun er sur. Det er på grund af, at hun jo ikke så godt kan lide at være sammen med andre. Og så når Vagn så bliver forkælet og må lege med Oles legetøj og må spise noget, de har lavet, så er det svært for Vagns mor.

Eskild: Men det er jo også Vagn, der er ked af det. Vi ved bare ikke hvorfor. Ingen ved, hvorfor. Men moren er mere sur.

Elias: Måske er Vagn ked af det, fordi moren skælder ham ud.

Ella: Men også fordi han føler kaos.

Adam: På grund af at han vil jo gerne være sammen med sine venner. Og være fri, men det siger hans mor sådan, at han ikke må.

Ella: Men det hun siger, er forkert. Stod der ikke at det er fordi han følte, det var forkert?

Freja: Det er fordi han nok er flov over noget. Noget han har gjort. At han har leget hjemme hos nogen.

Ella: Et helt andet spørgsmål: Hvorfor har de sådan nogle forskellige farver. Den blå eller den gule...

(Elevkerne kigger på billederne og taler om farver de ikke synes er rigtige. Tænder ansigter)

Freja: Jeg vil altså hellere have hende den tykke mor.

Janne: Hvorfor?

Freja: Jamen hos Ole var det meget det modsatte af at være nærig. Det var bare hyggeligt. Vagn fik både kage og ostemadder og varm kakao og kunne lege med alt legetøjet. Og hjemme hos ham er det sådan noget med ikke bruge dit og ikke bruge dat.

Adam: Tænk at lege hjemme ved Vagn.

Freja: Det gad jeg ikke.

Max: Hans mor er nærig. Med alt. Og gul. Hun ligner en levende død. Hvis man kan adoptere børn, så synes jeg også man skal adoptere den mor.

Janne: Hvad mener du?

Max: Altså fordi hun er sådan en dårlig mor.

Janne: Nårh, så ligesom børn, der har det dårligt, kan få et nyt sted at bo, så skal den mor et andet sted hen?

Adam: Hun skal bortadopteres.

Freja: Han må være helt vildt ensom.

Bertram: Den ender bare dårligt.

Eskild: Han bestemmer ikke at han skal blive fri, altså. At han kan bruge pengene på noget nyt og alt muligt. I stedet for så vælger han ikke at bruge penge på vand eller noget. Og så er det bare sådan en lidt dårlig slutning.

Bertram: Eller faktisk er det jo starten der er trist. For den starter med slutningen. Han dør i starten.

Eskild: Jeg har tit følt mig ensom. Der er ingen i min familie, der gider lave noget rigtigt. Min storesøster sidder og hører musik, min mor og far, når de kommer hjem fra arbejde, så er de trætte og glør på deres mobiler. Og min storebror laver ikke noget ud over at spille playStation.

Freja: Altså mine forældre de mediterer eller min far spiller på guitar.

Albert: Min far spiller på telefon, så når jeg spørger ham om noget er det bare sådan: Far? Nej! Jeg spiller! Men jeg er ved at dø! Men jeg spiller på telefon. *(Alle griner)*

Janne: Så I kender det godt?

Adam: Min far siger, jeg ikke må kigge på min telefon, når jeg spiser morgenmad og aftensmad. Men så når vi sidder og spiser aftensmad og der er en eller anden fodboldkamp, så sidder han – fuldt skruet op og hører. Jeg sidder med helt lav lyd, og det larmer. Når jeg taber i Fortnite og siger NEEJ bliver han sur og siger ti nu stille. Når han så ser fodbold, råber han bare helt vildt.

Potentialet i modstand og fremmedhed

Når vi møder en tekst, der er sær og svær, kan vi:

Blive vrede (eller pjattede) og gøre oprør mod det, der yder modstand

Give op og vige bort fra det, der yder modstand

Stille spørgsmål og prøve at forholde os til det, der yder modstand

Gert Biesta

Huskeliste til underviseren

Dyrk
langsommeligheden

Giv god tid til elevernes refleksioner – både når de er alene med litteraturen, og når de er sammen.

Vær modig

Spring ud i at skabe rum for refleksion på uvante måder. Forbered fx med fordybelsesøvelser med lukkede øjne, spørgsmål om store temaer, at sætte ord på, at det kan være svært at sige, hvad man tænker. Stilhed i samtaler, så alle kan nå at tænke med, er ikke et udbredt fænomen i undervisnings- og formidlingsammenhæng.

Sæt ord på, hvad I skal, og prøv det af sammen.

Hold egne tolkninger i baggrunden!

Lad elevernes idéer styre. Brug deres idéer til at formulere spørgsmål, og nyd ikke at skulle have en endelig fortolkning af bogen selv; ved at være åben over for mange fortolkningsmuligheder, bliver forløbet langt mere interessant for alle.

Hold litteraturen åben!

Det er, når vi er uenige, når vi ser ting forskelligt, når vi åbner op for nyt, at nuancerne kommer frem. Målet er derfor ikke at nå en fælles tolkning. Målet er at åbne bogen for derigennem at åbne mange forskellige emner, vi sammen kan blive klogere på. Og skifter man mening undervejs, er det helt ok.

Giv samtalen til eleverne!

Opfordr dem til at tale sammen, gør det tit og vær insisterende. Vær ordstyrer og hjælp, så eleverne lærer at spørge hinanden, udfordre hinanden, uddybe hinandens svar, invitere hinanden ind i samtalen.

Tænk: Modstand
er godt!

Når noget er svært, og man forsøger at løse det, bliver man klogere, både som voksen og som ungt menneske.

Oplevelse og nærvær i
litteraturundervisningen

I begyndelsen
var billedet

